

"Saak suome puhua?" – suomi ensisijaisena viestimisen välineenä ei-suomenkielisten kontakteissa

Kirsti Siitonen

Olin 1970- ja 80-luvulla opettamassa suomen kieltä saksalaisessa yliopistossa kolmeen otteeseen. Kun vuonna 1989 palasin Suomeen, havahtuin hämmentyneenä siihen, että Suomessa ei muualta tulleen välttämättä sallita puhua suomea. Tilanne on ehkä hieman muuttunut siitä, mutta edelleen kuitenkin moni ei-suomenkielinen joutuu kysymään: ”Saako suomea puhua?”

Kuvittelin silloin naiivisti, että Suomeen saapuneilla opiskelijoilla olisi automaattisesti hyvät mahdollisuudet puhua suomea suomenkielisessä ympäristössä.

Kuitenkin suomea ulkomailla opiskelleen henkilön avatessa keskustelun suomeksi heti epäillään, että hän ei varmaan kuitenkaan osaa puhua suomea. Yllättäen omaan englannin kielen taitoon luotetaan lujasti. Näyttää siltä, että melko ujoina vieraan kielen puhujina pidetyt suomalaiset kuitenkin uskovat, että he joka tapauksessa aina paremmin puhuvat jotakin vierasta kieltä kuin vieraan kielen puhuja sentään suomea.

Viimeisin oivallukseni on se, että helposti suomen kielen taitoa arvioidaan ei-äidinkielen suomenpuhujan englannin kielen kielitaidon pohjalta, koska ei oikein ole osattu hahmottaa, että jollakulla ei-suomenkielisellä suomi tosiaan on äidinkielen jälkeen ensisijainen vuorovaikutuksen kieli. Kun esimerkiksi suomea yhtä hyvin osaavat vaihto-opiskelijat A ja B (A ei osaa ollenkaan ja B osaa hyvin englantia) tulevat hoitamaan asioitaan suomeksi, suomalainen virkailija ilman muuta väittää, että B osaa suomea paremmin kuin A, koska hän B:n kanssa ilmeisesti huomaamattaan selvittää nopeasti englanniksi jonkin pikkuseikan.

Olen aikaisemmissa kirjoituksissani lähtenyt siitä, että kieltenvälisissä kysymyksissä on osin kyse siitä, millaiseksi tietyn kielen äidinkielen puhuja mieltää oman äidinkielensä statuksen. Jos äidinkielisten suomenpuhujat arvostavat omaa kieltään, myös kielenoppija saa kielenulkoisen motivaation opiskella suomea. Tietysti myös opittavan kielen struktuuri ja sanasto vaikuttavat oppimiseen.

Kaikissa tapauksissa lopulta kuitenkin on kysymys siitä, minkä tilan opittava kieli täyttää. Arkielämässä, sen suruissa ja iloissa, jokainen kieli on yhtä merkittävä, yhtä suuri.

Suomalaisen yhteiskunnan maahanmuuttokeskustelussa on pohdittava, käsitetäänkö menestyvä maahanmuuttaja enää maahanmuuttajaksi. Jos menestyvää suomen kieltä hyvin taitavaa maahanmuuttajaa ei enää mielletä maahanmuuttajaksi, jää maahanmuuttokeskustelun kohteena oleviksi maahanmuuttajiksi aina

vain ne, jotka eivät voi hyvin Suomessa. Tällainen kuva on hyvin vääristynyt.

Kirjoittaja Kirsti Siitonen on Turun yliopiston suomen kielen ma. professori.

Lähteet

Siitonen, Kirsti 2007: Pienen kieliyhteisön kieli toisena kielenä. Teoksessa Suomalais-ugrilaisia kohdekieliä ja kontakteja. Toim. P. Muikku-Werner, O. Kokko & H. Remes. Virsu III. Studies in Languages 42. Joensuun yliopisto, s. 19–26.

Siitonen, Kirsti 2006: Sprache im interkulturellem Dialog. Teoksessa Kulturen: Konflikt–Analyse–Dialog. Beiträge der Österreichischen Ludwig Wittgenstein Gesellschaft. 29. Internationales Wittgenstein Symposium 6.–12. August 2006. Band XIV. Toim. G. Gasser, C. Kanzian ja E. Runggaldier. ÖLWG, Kirchberg am Wechsel, s. 316–318.